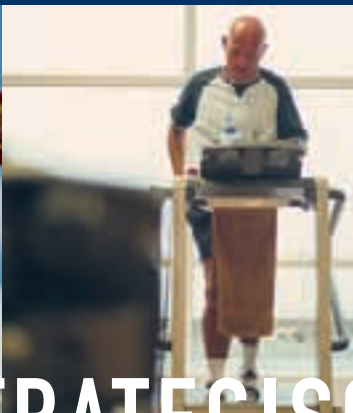

Centraal Bureau voor de Statistiek

STRATEGISCH

MEERJARENPROGRAMMA

2009
2013

**STRATEGISCH
MEERJARENPROGRAMMA**

Europese integratie vraagt
niet alleen om Europese cijfers.

**STRATEGISCH
MEERJARENPROGRAMMA
2009-2013**

COLOFON

Uitgave:
Centraal Bureau voor de Statistiek, 2008

Vormgeving:
Jan van Halm, Amsterdam

Druk:
OBT bv, Den Haag

INHOUD

1. INLEIDING	7
Dienstverlening	8
Programma	9
Gegevensverzameling en vermindering enquêtedruk	10
2. POSITIE EN PROFILERING	13
Nationale statistische autoriteit	14
Internationaal erkend kennisinstituut	15
Dienstverlening tegen betaling	17
3. DOELGROEPEN	19
Rijksoverheid	20
Andere overheden	21
Europa	22
Wetenschap en onderwijs	22
Politiek	23
Het bedrijfsleven	23
Burgers	24
4. TOEGANKELIJKHEID VAN INFORMATIE	27
Internet	28
Publicaties	29
5. STATISTISCH PROGRAMMA 2009 - 2013	31
Programmavernieuwing	32
6. FINANCIËLE KADERS	41
Bijlage 1: Speerpunten MJP 2004-2008	45

Vooralsnog bestaat het voornemen om de duurzaamheid van de samenleving vanuit een beperkt aantal onderwerpen statistisch te vertalen. Dit zijn ruimte en ruimtegebruik, natuur en milieu, mobiliteit, energieverbruik en -voorziening en duurzame energie.

1

INLEIDING

Het CBS heeft de taak om statistieken te produceren ten behoeve van beleid, praktijk en wetenschap. Kernactiviteiten zijn het verzamelen van gegevens en het maken, combineren en leveren van betrouwbare statistische informatie. Kernwaarden voor het CBS zijn: betrouwbaarheid, relevantie, samenhang en actualiteit. Daarbij gaat het CBS zorgvuldig om met eisen van privacy en geheimhouding.

In dit meerjarenprogramma staat de vraag centraal hoe het producten- en dienstenpakket van het CBS beter kan worden afgestemd op de wensen en behoeften van de gebruikers. Het gaat dan om de verbetering van de dienstverlening en om uitbreiding van het productassortiment. Bij de aandacht voor programmavernieuwing blijft het CBS oog houden voor de continuïteit in het lopende statistiekprogramma.

Een ingrijpende procesvernieuwing moet dit mogelijk maken, terwijl gelijktijdig de enquêtedruk verder wordt verminderd en de efficiency verhoogd.

Dienstverlening

Het leveren van betrouwbare statistische informatie voor de onderbouwing (en tegenwoordig ook toetsing) van beleid is de hoofdpoging voor het CBS. Hoe meer informatie er beschikbaar is en hoe beter die ontsloten is, hoe belangrijker en nuttiger de rol van het CBS. In een samenleving waar beleidsmakers gevraagd wordt steeds sneller te reageren, is beschikbaarheid van goede en actuele statistische informatie onontbeerlijk. Ook informatie over uitvoering van beleid wordt steeds belangrijker. Het gaat dan niet alleen om de effectiviteit van het beleid, maar ook om de relatie tussen kwaliteit en kosten. Meten en weten zijn sleutelbegrippen.

Voor het CBS heeft dit twee consequenties: beter ontsluiten van bestaande statistische informatie en op onderdelen vernieuwen en aanpassen daarvan. Niet alleen voor de Rijksoverheid, maar vooral ook voor andere doelgroepen. In een voor hen toegesneden vorm. De informatie die het CBS al in huis heeft en dagelijks actualiseert, vormt de constante factor. Waar nodig levert het CBS daarnaast informatie op maat door beschikbare bronnen te combineren of nieuwe te ontwikkelen.

Een belangrijke meerwaarde van de statistische informatie van het CBS is dat er over een breed scala aan onderwerpen langlopende tijdreeksen bestaan. Met de schat aan informatie waarover het CBS beschikt, kan het ook in de behoeften van burgers, bedrijven en media voorzien. Ook voor deze groepen moet de aanwezige bestaande informatie beter worden ontsloten.

Programma

Dit meerjarenprogramma gaat er vanuit dat de bestaande producten en diensten, zowel kwalitatief als kwantitatief worden gecontinueerd. In de periode 2004-2008 is een omvangrijke oud-voor-nieuw operatie uitgevoerd. Het hele statistiekportfolio van het CBS is daarbij nauwgezet geanalyseerd op actualiteit, effectiviteit en efficiëntie. De uit die operatie vrijgekomen middelen zijn ingezet voor een ambitieus vernieuwingsprogramma via een 17-tal speerpunten.

De uitvoering van het lopende meerjarenprogramma 2004–2008 werkt voor wat betreft de programmavernieuwing door tot 2012. De daar gemaakte keuzes blijken over het algemeen de juiste te zijn geweest. Sommige speerpunten naderen inmiddels wel het eind van hun ontwikkelfase en worden onderdeel van het reguliere werkprogramma. Bij andere onderwerpen leiden de maatschappelijke ontwikkelingen ertoe dat de uitbreiding van statistieken op die terreinen wenselijk is. Zij vormen uitgangspunten voor hoofdstuk 5. De voorstellen in dit meerjarenprogramma in hoofdstuk 5 sluiten ook voor een belangrijk deel aan op de keuzes die in het lopende meerjarenprogramma 2004-2008 zijn gemaakt. Op een aantal onderwerpen is verdere uitbreiding van de statistische informatie voorzien.

Niet voor alle nieuwe statistieken is nieuw bronmateriaal nodig. Het combineren van bestaande gegevens of het verrijken van registerinformatie met variabelen uit enquêtes, zoals dit in het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) gebeurt, zal de komende jaren leiden tot veel nieuwe

producten. Hierbij zal samenhang en efficiency een belangrijke leidraad vormen.

Onderzocht wordt of in sommige gevallen de actualiteit van statistische informatie kan worden vergroot door eerder voorlopige cijfers te publiceren.

Gegevensverzameling en vermindering enquêtedruk

Het bedrijfsleven is voor het CBS van groot belang als leverancier (en gebruiker) van data. Veel data waar het CBS statistieken op baseert, worden immers aangeleverd door ondernemingen. Hoewel de door het CBS veroorzaakte enquêtedruk minder dan 0,2 procent van de totale door de overheid veroorzaakte lastendruk bedraagt, blijft het CBS zich inspannen om deze verder te beperken. Om het bedrijfsleven meer te betrekken bij de plannen en besluitvorming over de gegevensverzameling voor de statistiek wordt een nieuwe adviesraad Berichtgevers ingesteld. Ook binnen de Europese Unie waar veel van de lastendruk op statistiekterrein vandaan komt, wordt de noodzaak om de administratieve lastendruk te beperken erkend. Herprioritering en vermindering van de regelgeving zullen waarschijnlijk leiden tot het wijzigen of afschaffen van verordeningen.

Door de snelle ontwikkelingen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie zijn inmiddels vrijwel alle administraties en registraties van (overheids)instellingen geautomatiseerd en in elektronische vorm beschikbaar. De toegang tot veel van deze bestanden is voor het CBS

wettelijk geregeld. Het CBS is wettelijk verplicht om, waar mogelijk, deze registraties en administraties te gebruiken in plaats van eigen enquêtes uit te voeren. Gebruik en koppeling van gegevens uit registraties levert een steeds grotere bijdrage aan het terugdringen van de enquêtedruk. Vanzelfsprekend waarborgt het CBS de privacy van de berichtgevers en de vertrouwelijkheid van gevoelige informatie.

Door meer gebruik te maken van registraties wordt het CBS wél meer afhankelijk van de tijdige beschikbaarheid, volledigheid en de kwaliteit van deze bronnen. Die afhankelijkheid betekent een risico voor de continuïteit van de uitvoering van het statistische programma. Goede afspraken en samenwerking met de aanleverende en beherende instanties zijn essentieel.

In het huidige speerpunt Vergrijzing ligt de nadruk in het onderzoek nog op het verkrijgen van inzicht in de omvang en de opbouw van pensioenvermogens en vermogensoverdrachten.

2

POSITIE EN PROFILERING

Het CBS is op nationaal en Europees niveau de leverancier van betrouwbare Nederlandse statistiek. Het CBS wil daarnaast zijn positie als statistische autoriteit versterken.

Prioriteit heeft het verbeteren en uitbreiden van de dienstverlening aan de gebruikers van de statistiek. Het wordt mogelijk om op verzoek en tegen betaling door het CBS onderzoek op maat te laten verrichten of om dergelijk onderzoek te laten begeleiden.

Nationale statistische autoriteit

Betrouwbaarheid is één van de kernwaarden van het CBS. Statistieken worden echter niet uitsluitend door het CBS vervaardigd, maar ook op departementen en elders binnen de overheid en in de samenleving.

Maatschappelijk en politiek-bestuurlijk is er vraag naar een meer prominente rol van het CBS bij het waarborgen van de betrouwbaarheid van statistieken, ook van statistieken die door andere overheidsorganisaties worden geproduceerd. Het CBS wil, die gewenste rol, van statistische autoriteit nadrukkelijker en effectiever gaan invullen. Het CBS voorziet in normen voor methodologie en betrouwbaarheid. Het ondersteunen van andere overheden bij het produceren van betrouwbare statistieken is een belangrijk streven voor de komende periode.

Naast een positie als statistische autoriteit heeft het CBS de ambitie om te functioneren als *shared service centre* voor statistische informatievoorziening voor de overheid. Harmonisatie van begrippen, classificaties en standaarden leidt tot efficiënter statistisch onderzoek. Voordeel van harmonisatie is dat het CBS data en statistische uitkomsten kan combineren met gegevens van derden. De positie van het CBS als *Bureau of Standards* draagt bij aan een efficiëntere informatievoorziening in het algemeen en het concretiseren van de *shared service* gedachte wordt eenvoudiger. Deze benadering past bij de Europese *Code of Practice* uit 2005 die de kwaliteit en onafhankelijkheid van de statistieken in de lidstaten van de EU borgt. Maximale

transparantie vereist immers expliciete verantwoording over betrouwbaarheid van de output.

De rol van statistische autoriteit is niet nieuw, maar is wel wat op de achtergrond geraakt. Zo heeft de Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS) een wettelijke taak ten aanzien van de coördinatie van statistiek van overheidswege. Door statistiekproductie op departementen bestaat het risico op ‘dubbel werk’ en afstemmingsverlies. Het CBS wil een actievere rol spelen bij de productie van alle publiek gefinancierde statistiek. Het CBS biedt overheidsinstellingen aan om te toetsen of een nieuwe statistiek met bestaand materiaal kan worden samengesteld of niet. Als nieuwe statistieken noodzakelijk zijn, kan het CBS die zelf maken of adviseur zijn ten aanzien van verantwoord hanteren van methoden en zo een kwalitatief goede en efficiënte statistiekproductie van overheidswege bevorderen. Kosten en kwaliteit spelen daarbij natuurlijk een rol. De kwaliteit van secundaire bronnen, waar het CBS meer en meer van afhankelijk is, is eveneens een punt van aandacht.

Samen met onder andere het SCP zal een ‘helpdesk’ voor verantwoorde methoden van statistiekproductie worden opgezet.

Internationaal erkend kennisinstituut

Steeds meer worden beleidsdoelstellingen in internationaal verband afgesproken. Statistische informatie krijgt daardoor meer gewicht. Een gemeenschappelijke benadering van statistische concepten en methoden is nodig om de resultaten

van dat beleid te kunnen volgen en sturen.

Europese integratie vraagt niet alleen om Europese cijfers. Het belang van nationale statistische uitkomsten en regionale detaillering daarin neemt tegelijkertijd toe. Internationale vergelijkbaarheid van nationale statistieken is noodzakelijk en is in de Europese wet- en regelgeving verankerd.

Door de internationalisering van de economie neemt de belangstelling voor internationaal vergelijkbare cijfers toe. Geharmoniseerde cijfers die leiden tot Europese aggregaten zijn ook nodig om de relatieve positie van Nederland in Europa of wereldwijd te kunnen vaststellen.

Naast het invullen van de wettelijk verplichte rol als producent van communautaire statistieken levert het CBS een bijdrage aan de Europese statistische beleidsvorming. Het CBS blijft een actieve, beïnvloedende rol spelen in Europa. Het accent ligt daarbij op de ontwikkeling van Europese standaarden, metadata en kennisdeling. Op het terrein van methodologie wil het CBS zijn positie als internationaal erkend kennisinstituut versterken. Op een aantal andere terreinen levert het CBS kennis voor de Europese statistiekontwikkeling. Dat gebeurt soms door deel te nemen in onderzoeksprogramma's, soms ook door het detacheren van medewerkers bij Eurostat.

De deelname van het CBS aan statistische comités van de Verenigde Naties en de OESO draagt bij aan de internationale kennisontwikkeling op statistisch gebied.

Dienstverlening tegen betaling

Door de toegang tot administraties en registraties van andere overheidsorganisaties groeit de hoeveelheid basisgegevens waarover het CBS kan beschikken. Door die informatie onderling te combineren en te koppelen met gegevens uit enquêtes, nemen de mogelijkheden voor analyse en statistische informatievoorziening, ook op regionaal en lokaal niveau, toe. Om deze schatkamer aan gegevens niet alleen voor eigen statistiekproductie beter te benutten, wil het CBS ook de mogelijkheden voor derden tot het laten uitvoeren van statistisch onderzoek in de vorm van maatwerk verruimen.

Mits die informatie niet exclusief wordt verstrekt – en openbaar wordt en voor iedereen gratis toegankelijk – biedt het CBS desgevraagd deze dienstverlening op maat ook aan particuliere organisaties en bedrijven. De belangstelling hiervoor is de afgelopen jaren gebleken. Het is bijvoorbeeld mogelijk om bestaande statistische informatie te groeperen naar een specifieke regio die geen deel uit maakt van de standaard regionale indelingen. Binnen het reguliere statistische programma van het CBS is hiervoor slechts beperkt ruimte, maar voor lokale en regionale overheden levert dit waardevolle informatie op voor het beleid. Het detailniveau waarmee informatie in de registers is opgenomen en de moderne informatietechnologie maken het mogelijk deze dienstverlening aan te bieden. De extra personele inzet die nodig is om op verzoek en via maatwerk aan derden statistische informatie te leveren anders dan de standaard informatie, zal uiteraard moeten worden betaald uit een bijdrage van de opdrachtgevers.

Het CBS zal bijzondere leerstoelen instellen, medewerkers detacheren bij universiteiten, stages bevorderen en het gebruik van statistische data en voorzieningen stimuleren.

3 DOELGROEPEN

Het beleid van het openbaar bestuur vraagt om een degelijke onderbouwing. De maatschappelijke en bestuurlijke discussies moeten over de inhoud gaan. Het onderliggende cijfermateriaal zelf moet geen onderwerp van die discussie uitmaken. Het CBS kan en wil een bijdrage leveren aan het verder rationaliseren van de beleidsontwikkeling en -uitvoering door de overheden in Nederland.

Maar niet alleen voor het openbaar bestuur ook voor andere doelgroepen, zoals de wetenschap, de pers, burgers en bedrijfsleven zal het CBS zich inspannen om adequate statistische informatie te produceren en toegankelijk te maken. Om deze ambities in de praktijk gestalte te kunnen geven, is gekozen voor een doelgroepbenadering.

Rijksoverheid

Voor de dienstverlening aan, met name, de Rijksoverheid is een aantal jaren geleden het Centrum voor Beleidsstatistiek (CvB) opgericht. Dit centrum zal verder worden uitgebouwd en zo een sleutelrol vervullen bij het op verzoek en tegen betaling leveren van maatwerk aan de departementen, adviesorganen, planbureaus, provincies, gemeenten en anderen.

Dat maatwerk kan bestaan uit aanvullende analyse van gegevens uit al beschikbare bronnen en door het eerder beschreven regionaliseren van bestaande uitkomsten. Door het combineren van enquête- en registerinformatie wordt statistische informatie niet alleen verrijkt, maar is ook meer detaillering mogelijk. Waar nodig ontwikkelt het CBS nieuwe statistische informatie. Naast de inzet van CBS capaciteit kan het CBS daarbij samenwerken met externe partijen mits de kwaliteit daarbij voldoende is gewaarborgd.

Het CBS profileert zich als de *shared service* organisatie op het terrein van de statistiek en informatieverwerking ten behoeve van de statistiekproductie van de Rijksoverheid. Met departementen die zelf statistieken willen produceren, wordt samengewerkt. Het CBS adviseert over en ziet toe op de methodologie en de kwaliteit. Natuurlijk is het CBS niet alleen bereid de departementen te adviseren, maar ook om de statistiekproductie voor departementen daadwerkelijk uit te voeren.

Andere overheden

Het CBS wil dé leverancier worden van betrouwbare statistische informatie voor alle overheden. Een betere afstemming bij de productie van statistieken en het vergroten van de toegankelijkheid van de al beschikbare gegevens is daarbij van belang. In samenwerking met VNG/gemeenten en IPO/provincies zal dit in de praktijk worden vormgegeven.

Door de inrichting van zogenoemde statistische enclaves bij gemeenten en provincies die over een eigen bureau voor onderzoek en statistiek beschikken, krijgen die statistiekbureaus meer mogelijkheden voor het gebruik van CBS-gegevens voor eigen onderzoek. Voor gemeenten en provincies die geen eigen statistisch bureau hebben kan het CBS opdrachten uitvoeren via het Centrum voor Beleidsstatistiek en kan het adviseren over de te hanteren methodologische uitgangspunten. Het doel is steeds om het koppelen van decentrale onderzoeksresultaten met CBS-data mogelijk te maken. Zo worden overheidskosten bespaard, wordt de kwaliteit van de informatie verhoogd en de onderlinge vergelijkbaarheid vergroot.

Uitbreiding van deze dienstverlening beperkt zich niet tot gemeenten en provincies; het kan bijvoorbeeld ook gaan om andere ZBO's. Nu eens betreft het gezamenlijke publicaties en monitors, dan weer gaat het om bijdragen van het CBS aan publicaties van anderen. In ieder geval gaat het erom de door het gebruik van registers ontstane schat aan regionale en lokale data beter toegankelijk te maken.

Europa

De productie van statistieken wordt in belangrijke mate bepaald door afspraken in Europees verband. Ligt de nadruk thans vooral op de economische statistieken, naar verwachting zal het accent meer komen te liggen op de sociale statistieken, zoals milieustatistieken. Het nieuwe meerjarenprogramma 2008-2012 van Eurostat geeft een goede indicatie van die nieuwe opgaven voor het CBS.

Door het toegenomen belang van Europa blijft het CBS inzetten op tijdige levering van kwalitatief goede cijfers voor de Europese Unie, niet alleen richting Eurostat, maar ook voor de Europese Centrale Bank. Daarbij wordt intensief samengewerkt met De Nederlandsche Bank.

Wetenschap en onderwijs

De huidige dienstverlening aan wetenschappelijke instellingen en universiteiten, zoals het beschikbaar stellen van microdata via remote access en on site werken, zal verder worden uitgebreid. Uiteraard is de vertrouwelijkheid van die microdata een belangrijke randvoorwaarde. Naar verwachting zullen er veel nieuwe samenwerkingsverbanden tot stand worden gebracht, bijvoorbeeld bij de (co)productie van nieuwe statistieken.

Het CBS zal bijzondere leerstoelen instellen, medewerkers detacheren bij universiteiten, stages bevorderen en het gebruik van statistische data en voorzieningen stimuleren. Uitwisseling van aio's wordt nagestreefd, evenals promotieonderzoek van eigen medewerkers. Het aangaan van

samenwerkingsovereenkomsten met de universitaire wereld is daarbij een effectief middel gebleken.

Het CBS zal statistische informatie gericht ontsluiten voor gebruik in het onderwijs. Daarbij wordt samenwerking gezocht met onderwijsuitgevers en leerplanontwikkelaars.

Politiek

Het CBS wil de politieke besluitvorming ondersteunen met op concrete vragen toegesneden statistische informatie. Eén van de mogelijkheden is het opbouwen van statistische informatiedossiers gericht op de politiek bestuurlijke actualiteit. In beginsel gaat het hierbij om het groeperen en in samenhang presenteren van bestaande statistische informatie over de kernthema's van het overheidsbeleid. Het verbinden van sociale en economische statistieken maakt hiervan onderdeel uit. Een tweede mogelijkheid is het inrichten van een servicepunt voor het parlement naar Frans en Duits voorbeeld bij de Tweede Kamer. Kamerleden, hun medewerkers en het parlementair onderzoeksinstituut kunnen zo snel en op maat beschikken over statistische informatie. Het CBS kan zo bijdragen aan het leveren van goede informatie voor beleidsbepaling en daarmee aan het effectiever gebruik van CBS-data. De behoefte aan zo'n servicepunt zal worden verkend.

Het bedrijfsleven

Het CBS wil, indien er geen alternatieven voor handen zijn, tegen betaling gaan voorzien in de behoefte die in het bedrijfsleven klaarblijkelijk bestaat aan statistische informatie

op maat. Het moet dan gaan om specifieke informatie uit bestaande bronnen die uitsluitend door het CBS kan worden geleverd. Het non-exclusiviteitsbeginsel blijft daarbij onverkort gelden. Het CBS is bereid een experiment te starten met adviesbureaus, brancheorganisaties en organisaties van werkgevers en werknemers. Deze organisaties spelen een belangrijke rol bij de beleidsvorming.

Burgers

Het CBS spant zich in om de statistische schatkamer, deel van het nationale collectieve geheugen, zo goed mogelijk te ontsluiten voor de individuele burger. De website en de telefonische infoservice zijn er voor alle gebruikers, maar vormen voor de particuliere statistiekgebruiker de belangrijkste loketten. Door het toenemend internetgebruik neemt het aantal telefonische inlichtingen al jarenlang gestaag af. De nadruk zal daarom worden gelegd op de verdere ontwikkeling van de website.

Verbeteren van de toegankelijkheid van de statistiek in het algemeen komt ter sprake in het volgende hoofdstuk. Voor particulieren zullen specifieke hulpmiddelen worden ontwikkeld waarmee de persoonlijke situatie afgezet kan worden tegen de gegevens van een groep waarmee men zich wil vergelijken. Het is een vorm van persoonlijke benchmarking. Grafische ondersteuning verhoogt de bruikbaarheid aanzienlijk. Voorbeelden daarvan zijn de al bestaande conjunctuurklok en de interactieve bevolkingspiramide, en de interactieve, persoonlijke inflatiemeter.

Uitspraken over de regionale clustering van bedrijven en diensten, het woon-werkverkeer en kennismigratie kunnen op basis van deze informatie relatief eenvoudig worden gedaan.

4 TOEGANKELIJKHEID VAN INFORMATIE

StatLine blijft de publiek toegankelijke database waarin alle statistische informatie van het CBS een plaats heeft en die kosteloos geraadpleegd kan worden. De belangrijkste uitdaging voor de komende jaren is het vergroten van de gebruikersvriendelijkheid van zowel StatLine zélf als van de website. Het pers- en publicatiebeleid worden verder geprofessionaliseerd.

Internet

Alle statistische informatie die het CBS levert is te raadplegen via de website en StatLine. Door de hoeveelheid en complexiteit van de informatie kan de bezoeker gemakkelijk het spoor bijster raken. Daarom worden op specifieke doelgroepen (zoals jongeren) toegesneden vensters op de informatie ontwikkeld. Voorbeelden van dergelijke ontwikkelingen zijn de Jeugdmonitor (samen met het Ministerie van VWS) en de website van het Milieu- en Natuurcompendium, die in samenwerking met het Planbureau voor de leefomgeving en de Universiteit van Wageningen wordt gemaakt. De komende jaren zal het CBS initiatieven nemen voor sites voor specifieke doelgroepen, zoals leerlingen en studenten van het basis-, voortgezet en hoger onderwijs.

Op het niveau van wijken, buurten en postcodegebieden zal de statistische informatie over verschillende onderwerpen in onderlinge samenhang worden gepresenteerd en het wordt gemakkelijker om de data in de vorm van cartogrammen te ontsluiten. Zo wordt het mogelijk informatie samen te stellen over de mate van segregatie, de oorzaken van segregatie, de wijken waar segregatie voorkomt en de ontwikkeling daarvan in de loop van de tijd.

Ook wordt gedacht aan uitbreiding van de mogelijkheden voor RSS-feeds en mailabbonementen. Een deel van de CBS website wordt ingericht voor communicatie met berichtgevers. Zij vinden daar vragenlijsten in elektronische vorm. Voor de ondernemer wordt het mogelijk om de gegevens van het eigen bedrijf te vergelijken met gegevens van de branche.

Publicaties

De media zijn voor het CBS een intermediair in het contact met de doelgroepen. Daarom wordt concreet gedacht aan het zoeken van samenwerking met regionale omroepen en het stimuleren van coproducties met dag- en weekbladen.

CBS-onderzoekers zullen meer gaan publiceren over hun werk. Het gaat daarbij niet alleen om artikelen of bijdragen aan CBS-publicaties of op de site, maar ook om bijdragen aan wetenschappelijke publicaties en artikelen in tijdschriften en dagbladen.

De komende jaren zal het CBS initiatieven nemen voor sites voor specifieke doelgroepen, zoals leerlingen en studenten van het basis- voortgezet- en hoger onderwijs.

STATISTISCH PROGRAMMA 2009 – 2013

Aansluiting bij de actuele, maatschappelijke behoefte aan statistische informatie is het uitwspunt bij de programmaontwikkeling. Continuïteit van het bestaande werkprogramma, het in stand houden van tijdreeksen en de samenhang tussen statistieken zoals gewaarborgd via de rekeningstelsels zijn daarnaast vanzelfsprekende doelen. De uitvoering van het lopende Meerjarenprogramma 2004-2008 werkt voor wat betreft de programmavernieuwing door tot 2012. De in dat programma gemaakte keuzes blijken over het algemeen de juiste te zijn geweest. Sommige speerpunten naderen inmiddels wel het eind van hun ontwikkelfase en worden onderdeel van het reguliere programma. Bij andere onderwerpen leiden de maatschappelijke ontwikkelingen ertoe dat uitbreiding van statistieken op die terreinen wenselijk is. De voorstellen in dit meerjarenprogramma sluiten daarom voor een belangrijk deel aan op de keuzes die in het lopende Meerjarenprogramma 2003 – 2008 zijn gemaakt.

Bij de voorbereiding van het Meerjarenprogramma 2004-2008 is een uitgebreide oud-voor-nieuw operatie uitgevoerd. Statistieken die niet langer beantwoordden aan de maatschappelijke vraag zijn geleidelijk afgebouwd. De vrijkomende capaciteit (ca. 175 formatieplaatsen) wordt ingezet voor programmavernieuwing. Een overzicht van de huidige speerpunten is als bijlage in dit meerjarenprogramma opgenomen.

De capaciteit voor de programmavernieuwing wordt gevonden door de huidige speerpunten geleidelijk op te nemen in de reguliere productie. Hoogwaardige capaciteit komt zo beschikbaar voor de ontwikkeling van nieuwe speerpunten.

De afgelopen jaren is gebleken dat onder invloed van de actualiteit of als gevolg van de uitkomsten van deelonderzoeken de accenten in de lopende speerpuntprojecten geregeld moesten worden verlegd. Daarom is er in dit nieuwe meerjarenprogramma voor gekozen de accenten in algemene zin te benoemen op basis van structureel geachte maatschappelijke ontwikkelingen. Uitwerking in concrete voorstellen voor nieuwe statistieken of onderzoek daarnaar gebeurt in de opeenvolgende jaarplannen.

Programmavernieuwing

Maatschappelijke ontwikkelingen bepalen in grote lijnen de onderwerpen waarop het CBS in de komende jaren de vernieuwing van het statistisch programma wil concentreren.

Bestaande statistieken zullen worden aangepast aan de nieuwe ontwikkelingen, de lopende speerpuntprojecten zul-

len op onderdelen worden bijgesteld en nieuwe speerpuntprojecten zullen op basis daarvan worden ontwikkeld. Het CBS doet dat niet alleen. Er wordt gestreefd naar samenwerking met planbureaus, instellingen van wetenschappelijk onderzoek en andere overheidsinstellingen.

In het lopende Meerjarenprogramma 2004–2008 had een groot aantal speerpunten nog een vrij sterk kwantitatief-methodologisch karakter. In het nieuwe Meerjarenprogramma 2009–2013 worden de bestaande statistische informatiebronnen meer ingezet voor verdieping en samenhang.

De speerpuntenontwikkeling en de ontwikkeling van de huidige statistieken voor de komende planperiode staan in het perspectief van de maatschappelijke ontwikkelingen. Binnen vier thema's worden onderzoekszwaartepunten beschreven, te weten economische ontwikkelingen, sociaal-economische en maatschappelijke ontwikkelingen, de grotestedenproblematiek en kwaliteit van het bestaan.

Ad 1.

Economische ontwikkelingen

Globalisering

Globalisering is een proces met economische, technologische en sociale dimensies. Centrale thema's zijn de buitenlandse directe investeringen en internationale handel (economische dimensie), innovatie en R&D (technologische dimensie) en internationale migratie (sociale dimensie). Om de gevolgen

van globalisering voor de Nederlandse economie te meten, zijn meer statistieken nodig over de concurrentiekracht, ondernemerschap en de innovatie van het bedrijfsleven. De ontwikkeling van statistieken over de relatie tussen internationale migratie en arbeid, en over de relatie tussen werkgelegenheidsverplaatsingen en bedrijfsprestaties krijgen prioriteit.

Economische structuur en inkomensverdeling

In het verlengde van het huidige speerpunt Handel en diensten zullen initiatieven worden uitgewerkt om de diensteneconomie beter te beschrijven, in het bijzonder de relatief moderne economische sectoren als de creatieve industrie, leisure en de kennissector. Op basis van al beschikbare informatie wordt de verwevenheid tussen industrie en diensten zichtbaar gemaakt.

Met de komst van het internet is het aanbod van diensten voor burgers en bedrijven veranderd. Deze ontwikkelingen hebben consequenties voor de manier waarop de waarneming moet worden ingericht maar ook voor wat er moet worden waargenomen bijvoorbeeld, bij de prijs- en detailhandelstatistieken.

Daarnaast zal statistisch inzicht moeten worden geboden over veranderende arbeidsrelaties, de opkomst van bedrijven zonder (vast) personeel, het ontstaan van los-vaste verbanden en netwerken van kleine bedrijven die gezamenlijk diensten leveren.

Inkomensverschillen blijven een punt van aandacht voor

het beleid. Het wordt van belang geacht inzicht te krijgen in de verdelingseffecten van de toeslagen- en heffingensystematiek op de inkomens.

Verder zal onderzocht worden hoe te meten valt welke gedragswijzigingen door heffingen worden bewerkstelligd, zoals wijzigingen in milieuedrag.

Regionaal-economische statistieken

De mogelijkheden om op een andere wijze en met meer detail statistieken te produceren over regionaal-economische ontwikkelingen nemen toe door het beschikbaar komen van gedetailleerde registerinformatie. Uitspraken over de regionale clustering van bedrijven en diensten, het woon-werkverkeer en kennismigratie kunnen op basis van deze informatie relatief eenvoudig worden gedaan. Ook wordt het mogelijk om relaties te leggen tussen de regionale bedrijvigheid en opleidingsmogelijkheden in de regio, de regionale werkloze beroepsbevolking e.d..

Ad 2. Sociaal-economische en maatschappelijke ontwikkelingen

Sociale samenhang

Het nieuwe speerpuntonderzoek Sociale samenhang moet meer inzicht geven in het meten van de mate van sociale cohesie, zoals het hebben van (informele) sociale contacten,

activiteiten in organisaties en verenigingen, vrijwilligerswerk en politieke betrokkenheid. Daarnaast zal aandacht worden gegeven aan het beschrijven van segregatiethema's.

Meer statistiek is nodig over, bijvoorbeeld, toegang tot (financiële) diensten, opleidingskansen, het subjectieve welzijn, gezondheid, achterstandsgroepen en huisvesting, gender-vraagstukken en maatschappelijke participatie. De in het vorige meerjarenprogramma ontwikkelde statistische informatie over inburgering en integratie van allochtonen kan worden uitgebreid en aangevuld.

Jongeren

Een van de maatschappelijke thema's is schooluitval. Van belang is om te weten in welke bevolkingsgroepen en voor welke jongeren schooluitval een probleem is en hoe de maatschappelijke carrières van deze jongeren verlopen. Informatie over de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt zal worden verdiept. Daarbij gaat het ook over statistische informatie over het volgen van onderwijs in het kader van reïntegratietrajecten en over verschillen in arbeidsmarktsucces tussen jongeren van diverse leeftijdscategorieën en naar type baan. Het onderwijsnummer biedt goede mogelijkheden voor het opzetten van statistieken over deze onderwerpen.

Ouderen

In het huidige speerpunt Vergrijzing ligt de nadruk in het onderzoek nog op het verkrijgen van inzicht in de omvang en

de opbouw van pensioenvermogens en vermogensoverdrachten. Er is evenwel behoefte aan statistische informatie over de relatie tussen vergrijzing en ruimte, de verdeling van specifieke ouderenvoorzieningen, mobiliteit, arbeidsparticipatie en de vraag naar zorg.

Veiligheid

Het maatschappelijk belang van het thema veiligheid is de afgelopen jaren verder toegenomen. Nagegaan wordt of uitbreiding van het veiligheidsonderzoek mogelijk en wenselijk is. In ieder geval zal de komende jaren aandacht worden gegeven aan het ontwikkelen van indicatoren waarmee de gevolgen van de marktwerking bij bijvoorbeeld beveiliging beoordeeld kunnen worden.

Ad 3. (Groot)stedelijke problematiek

Wijk- en buurtinformatie

De ontwikkeling van het ruimtelijk statistisch bestand en het statistisch bestand vastgoed wordt verder uitgebreid. De programmavernieuwing zal gericht zijn op aspecten als mobiliteit en binnen-gemeentelijke economische ontwikkelingen. Door het uitbreiden van de statistische informatie op het niveau van wijken en buurten kan het CBS een bijdrage leveren aan de wijkgerichte aanpak van de (groot)stedelijke problematiek. Effecten van het beleid kunnen door tijdreeksen zichtbaar worden gemaakt.

Woningmarkt

Financieel-economische aspecten, subsidies en hypotheek-renteaftrek, vraag en aanbod, de waarde- en prijsontwikkeling van woningen en bouwgrond, en de woningmarkt in relatie tot duurzaamheid zijn thema's die het inzicht in de woningmarkt vergroten. De rol van woningcorporaties en hun bijdragen aan wijkverbetering is ook van belang. Dat leidt ertoe dat er meer statistische informatie op dit terrein beschikbaar moet komen.

Ad 4. Kwaliteit van het bestaan

Welzijn

In samenwerking met anderen wordt gewerkt aan het verbeteren van de statistische informatie over het (subjectief) welzijn van de bevolking. Het gaat hierbij om het in kaart brengen van de beleving van de leefsituatie van mensen, van de effecten van het overheidsbeleid en van de waardering voor de publieke dienstverlening. Onderzocht wordt of het mogelijk is hiervoor een set van indicatoren te ontwikkelen. Het CBS zal hier aansluiten bij het initiatief van het *World Economic Forum* van de OECD.

Gezondheid

De noodzaak tot uitbreiding van goede statistische informatie over gezondheidszorg is in het vorige meerjarenprogramma al onderkend. Over de kostenontwikkeling in het alge-

meen, de relatie tussen kosten, gebruik en kwaliteit in de zorg, zal ook in deze planperiode de statistische informatie worden uitgebreid. Er zullen indicatoren worden ontwikkeld voor de beoordeling van de gevolgen van de marktwerking in de zorg. Onderzoekszwaartepunten zijn de gevolgen van de vergrijzing, de veranderende samenstelling van de bevolking en de veranderende leefstijl en eetgewoonten.

Duurzaamheid

Duurzaamheid wint in toenemende mate aan relevantie. Zowel op nationaal als Europees niveau worden duurzaamheidsstrategieën opgesteld en indicatoren uitgewerkt. Vooralsnog bestaat het voornemen om de duurzaamheid van de samenleving in een beperkt aantal onderwerpen statistisch te vertalen. Dit zijn ruimte en ruimtegebruik, natuur en milieu, mobiliteit, energieverbruik en -voorziening en duurzame energie. De thema's zullen expliciet maar ook in samenhang worden onderzocht. Op grond van deze informatie worden meer verantwoorde beleidsanalyses mogelijk. Het CBS is al betrokken bij de ontwikkeling van de duurzaamheidsmonitor. Afhankelijk van de invulling van het monitoronderzoek kan het aantal thema's in dit onderzoekszwaartepunt nader worden bepaald.

Op het niveau van wijken, buurten en postcodegebieden zal de statistische informatie over verschillende onderwerpen in onderlinge samenhang worden gepresenteerd en het wordt gemakkelijker om de data in de vorm van cartogrammen te ontsluiten.

6 FINANCIËLE KADERS

Voor een succesvolle uitvoering van het statistisch programma, waaronder de realisatie van programmavernieuwing en de ontwikkeling van nieuwe statistiek, moet het CBS kunnen beschikken over de benodigde resources, mensen en middelen.

Als uitgangspunt gelden de meerjarige afspraken met het Ministerie van Economische Zaken, het Meerjarenbeeld.

- De bij de verzelfstandiging van het CBS in 2004 voor de jaren tot en met 2012 overeengekomen doelmatigheidsafspraken. Kern hiervan is een ingrijpende vernieuwing van werkprocessen, investeringen in de automatisering, *upgrading* van personeel en een formatiereductie. Daarnaast is een omvangrijke herprioriteringsoperatie uitgevoerd in het kader van het Meerjarenprogramma 2004-2008. Omdat dit vernieuwingstraject specifieke eisen stelt aan het profiel en de competenties van de medewerkers vindt bij het CBS, in de periode van 2004-2012 een uitstroom plaats ter grootte van ca. 800 formatieplaatsen en een instroom van ca. 350 vte. Medio 2007 is vastgesteld dat het vernieuwingstraject op schema ligt.
- De taakstelling die in het kader van het regeerakkoord van het Kabinet Balkenende IV is opgelegd.

De in dit meerjarenprogramma nodige ruimte voor programmavernieuwing wordt gevonden binnen de begroting. Er wordt op dit moment geen beroep op EZ gedaan voor aanvullende financiering.

Meerjarenbeeld 2008 - 2013 in milj. euro's en vte's

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Netto omzet Min. Economische Zaken*	176.6	175.2	173.9	171.0	171.1	170.1
VTE's per 1 januari	2.193	2.118	2.057	2.018	1.980	1.915

*) Exclusief nog onbekende EU-verplichtingen en extra opbrengsten dienstverlening tegen betaling. Dienstverlening voor derden zal bekostigd worden uit bijdragen van derden.

De maatschappelijke en bestuurlijke discussies moeten over de inhoud gaan. Het onderliggende cijfermateriaal zelf moet geen onderwerp van die discussie uitmaken.

1 BIJLAGE

SPEERPUNTEN MJP 2004-2008

1 & 9. Sociale dynamiek en uitbreiding arbeidsrekeningen

Doel van het speerpunt sociale dynamiek is de verbetering van de statistische informatievoorziening over de sociaaleconomische levensloop van mensen. Een belangrijk aspect is de dynamiek op de arbeidsmarkt. Voor een aantal doelgroepen in de samenleving, zoals hoger opgeleiden, zijn hierover in de achterliggende periode publicaties samengesteld.

2. Microdata-infrastructuur

In de afgelopen periode heeft het CBS stappen gezet om de toegang tot CBS-microgegevens te vergemakkelijken. De bestaande mogelijkheden voor het on site werken bij het CBS zijn gestroomlijnd en daarnaast is de voorziening voor

remote access in productie gebracht. In de komende periode zal het aantal microbestanden dat ter beschikking staat voor externe onderzoekers worden uitgebreid. Naast microbestanden afkomstig uit het SSB en POLS worden ook meer economische bestanden ontsloten. De dienstverlening ten aanzien van het beschikbaar stellen van microdata maakt inmiddels onderdeel uit van het reguliere werkprogramma.

3. Lange tijdreeksen

Het speerpunt lange tijdreeksen heeft twee doelen. De eerste is het maken en onderhouden van consistente actuele tijdreeksen. De tweede is het veiligstellen en ontsluiten van het statistisch erfgoed van het CBS. Het is de taak van het Expertisecentrum lange tijdreeksen om sectoren methodologisch te ondersteunen bij hun tijdreeksonderzoek. De expertise is tot dusverre vooral ingezet op het terrein van de Nationale Rekeningen. De dienstverlening komt nu ook beschikbaar voor alle CBS-statistieken. Gezien het belang van lange tijdreeksen heeft het expertisecentrum een vaste plek in de CBS-organisatie gekregen.

4. Gezondheid, welzijn en zorg

Hoofddoel van het speerpunt gezondheid, welzijn en zorg is het ontwikkelen van een volledig, samenhangend en consistent statistisch beeld van de geldstromen in de gezondheids- en welzijnszorg, van de zorgaanbieders, de zorggebruikers en de gezondheids- en welzijnstoestand van de bevolking.

Het speerpunt heeft al geleid tot een aantal belangrijke publicaties, zoals het aantal onverzekerden. Het speerpunt wordt voortgezet binnen het reguliere werkprogramma en zal leiden tot tal van nieuwe publicaties over de zorg.

5. Vergrijzing

Het speerpunt vergrijzing beoogt een samenhangende beschrijving te geven van de gevolgen van een toenemende vergrijzing. In 2006 lag de nadruk op de financieel-economische situatie van toekomstige ouderen (de huidige 55–64 jarigen). Dit wordt uitgebreid tot een eerste geïntegreerde pensioenaansprakenstatistiek een compleet overzicht van de pensioenaanspraken van de Nederlandse bevolking van 15–64 jaar. Ook wordt, in samenwerking met het speerpunt zorg, gestart met de ontwikkeling van statistieken over de gevolgen van vergrijzing voor medische consumptie. Tegelijkertijd zal er een nieuwe statistiek ontwikkeld worden over vermogensoverdrachten.

6. Ruimte, wonen en mobiliteit

Het speerpunt ruimte, wonen en mobiliteit ontwikkelt statistieken op lokaal en regionaal niveau die inzicht geven in de verdeling van de schaarse ruimte in ons land. Informatie over wijken en buurten is verder uitgebreid. Daarnaast zijn er diverse publicaties ontwikkeld op gemeentelijk en provinciaal niveau. Komende periode is er vooral aandacht voor de maatschappelijk actuele problematiek van (des)integratie

van bevolkingsgroepen. Met name in de grote steden bestaat op diverse geografische niveaus behoefte aan statistische informatie over de sociaal-economische en demografische differentiatie, dynamiek en voorzieningenniveau.

7. Geïntegreerde informatievoorziening onderwijs

Het speerpunt geïntegreerde informatievoorziening onderwijs moet voorzien in de behoefte aan statistische informatie over het onderwijs. Dat gebeurt door optimale benutting van beschikbare administratieve bronnen. Waar nodig wordt aanvullend geënquêteerd. Daardoor komt veel informatie beschikbaar over de achtergrondkenmerken van leerlingen en bijvoorbeeld voortijdige schoolverlaters. Er wordt verder gewerkt aan statistieken en indicatoren die de relatie leggen tussen de ingezette middelen en prestaties van het onderwijs. Tevens zullen statistieken worden samengesteld over het leren van volwassenen.

8 & 14 Kenniseconomie en productiviteit

In dit speerpunt heeft de nadruk tot dusverre gelegen bij productiviteitsmeting- en analyse, de productie van een kennismodule en de verdere beschrijving van de kenniseconomie. Het onderzoek moet gegevenssets opleveren en een model voor het maken van productiviteitsanalyses, studies op het gebied van microproductiviteit, een module om het belang van kennis voor de economie in kaart te brengen en informatie over de internationale R&D-stromen.

10 Uitbreiding prijs- en volume-informatie

Het vullen van de leemten die er waren in de beschikbare prijsinformatie was de voornaamste onderzoeksopdracht. Prijsinformatie zal beschikbaar gekomen over onder andere de in- en uitvoer van goederen (inclusief wederuitvoer) en de bouw. Daarnaast is onderzoek gedaan naar nieuwe manieren om prijsinformatie te publiceren. Ook zal een systematisch overzicht van alle prijzenstatistieken samengesteld worden. Verdere ontwikkelingen binnen het onderzoeksgebied zullen via het reguliere werkprogramma plaatsvinden.

11 Handel en diensten

Voor de commerciële dienstverlening zijn de lacunes in de informatie in beeld gebracht en voor een belangrijk deel gedicht door artikelen en tabellen te publiceren en het beschikbare materiaal beter toegankelijk te maken. Voor de andere deelgebieden zal hetzelfde worden gedaan. Daarbij heeft een beperkte aanpassing van de primaire waarneming plaatsgevonden. Daarnaast is het deelproject *International Sourcing* uitgevoerd, waarbij een set indicatoren voor dit fenomeen beschikbaar is gekomen.

12 Snelle conjunctuurindicatoren

In dit speerpunt is vooral ingezet op het verbreden en verdiepen van conjunctuurstatistieken en niet zozeer op versnelling. Bij de start van het speerpunt lagen met name lacunes bij maandindicatoren voor de productie in de dienstensector en bij de ontwikkeling van de voorraden en

investeringen. Daarnaast is binnen het speerpunt een aantal arbeidsmarktindicatoren ontwikkeld. Verdere ontwikkelingen binnen het onderzoeksgebied zullen via het reguliere werkprogramma plaatsvinden

13 Rechtsbescherming en veiligheid

Het doel was te komen tot het samenstellen van samenhangende informatie over rechtsbescherming en veiligheid. Binnen het speerpunt wordt een aantal producten ontwikkeld. Genoemd kunnen worden de SSB-satelliet Veiligheid, de Veiligheidszorgrekeningen die inzicht geven in de kosten van de veiligheidszorg en de Veiligheidsmonitor Rijk (in samenwerking met de ministeries van BZK en Justitie). Daarnaast zijn registers van politie en justitie beschikbaar gekomen, waardoor analyses kunnen worden uitgevoerd en publicaties worden samengesteld over kenmerken van slachtoffers, verdachten en daders van misdrijven.

15 Internationale economische relaties

Binnen dit speerpunt is het onderwerp globalisering en de effecten daarvan op welvaartsverdeling en werkgelegenheid uitgediept. Hierbij is aangesloten bij het *Handbook on Economic Globalisation Indicators* van de OESO en beleidsnotities van het Ministerie van Economische Zaken. Producten die binnen het speerpunt worden ontwikkeld zijn micro-datasets die gebruikt kunnen worden voor verder onderzoek en cijferreeksen die passen in nationale en internationale kaders.

16 Benchmarking bedrijven

Het doel van dit speerpunt was om snelle informatie over de ontwikkelingen van het eigen bedrijf af te zetten tegen de ontwikkelingen in de bedrijfstak. Voor diverse bedrijfstakken zijn pilots gehouden voor een op-maat-gemaakte benchmark mailing. De verdere ontwikkeling van dit type informatie zal worden voortgezet in het kader van de verdere verbetering van de toegankelijkheid van informatie maar niet meer in een afzonderlijk speerpunt.

Het CBS heeft de taak om statistieken te produceren ten behoeve van beleid, praktijk en wetenschap. Kernactiviteiten zijn het verzamelen van gegevens en het maken, combineren en leveren van betrouwbare statistische informatie. Kernwaarden voor het CBS zijn: betrouwbaarheid, relevantie, samenhang en actualiteit. Daarbij gaat het CBS zorgvuldig om met eisen van privacy en geheimhouding.

